

LA CULTURA MATERIAL DE LA CIÈNCIA: LA COMISSIÓ D'INSTRUMENTS CIENTÍFICS

**Alfons Zarzoso Orellana (1), José Ramón Bertomeu Sánchez (2),
Antonio García Belmar (3), Josep Simón Castel (4) i Josep Batlló Ortiz (5)**

- 1) Museu d'Història de la Medicina de Catalunya
- 2) Institut d'Història de la Ciència i Documentació López Piñero, Universitat de València-CSIC
- 3) Àrea d'Història de la Ciència, Universitat d'Alacant
- 4) HPS Division, Universitat de Leeds
- 5) Observatori de l'Ebre

Paraules clau: *cultura material de la ciència, instruments científics, patrimoni científic, museus.*

The material culture of science: the Scientific Instruments Commission

Summary: *This contribution is a public presentation of the Scientific Instruments Commission recently created by the Catalan Society for the History of Science and Technology. The article explains the reasons of such a foundation and also presents the aims and objectives of the commission, which is open to those interested in scientific heritage.*

Key words: *material culture of science, scientific instruments, scientific heritage, museums.*

Raons per a crear una Comissió d'Instruments Científics

El patrimoni científic —en aquest text ens cenyim de moment als instruments científics emprats amb una finalitat didàctica, demostrativa i investigadora als centres d'ensenyament secundari i universitari— constitueix un recurs fonamental per a la història de la ciència, la tècnica i la medicina. Aquest fet, d'altra banda ben conegut, ha esdevingut des dels anys vuitanta del segle passat part dels objectes d'atenció i estudi tant dels historiadors com d'un conjunt divers de professionals en àmbit internacional. La recepció d'aquest interès patrimonial i dels estudis que s'han anat produint a casa nostra —Catalunya, el País Valencià i les Illes Balears— ha estat un fet recent, marcat, però, pels desequilibris. El principal problema existent en aquest moment és el coneixement relatiu, dispers i desordenat de les col·leccions històriques d'instruments científics que han existit o existeixen a casa nostra.

L'absència de polítiques de conservació del patrimoni científic ha produït que moltes col·leccions d'instruments científics de gran valor —particulars o públiques, d'institucions universitàries o de centres d'ensenyament secundari— hagin desaparegut o que molts instruments estiguin emmagatzemats en soterranis, despatxos o armaris, amb un greu risc per a la seva futura conservació. Tanmateix, en els últims anys, s'han realitzat diversos treballs que permeten un cert grau d'optimisme i, al mateix temps, ofereixen models de treball i abundant informació que faciliten els estudis posteriors.

Hi ha diversos projectes de recuperació d'aquest tipus de patrimoni en marxa però molt poca coordinació entre si, la qual cosa suposa una mala rendibilització dels recursos existents i, en moltes ocasions, la repetició inútil de treballs. El personal implicat en aquests projectes és heterogeni: professors d'institut, llicenciats en història, professors d'universitat, científics de diferents disciplines, historiadors de la ciència, museòlegs, investigadors en didàctica, etc. Aquesta diversitat, que podria donar molts bons fruits, produeix sovint l'efecte contrari: els resultats es dispersen en publicacions d'àmbits molt diferents delimitats per fronteres bastant impermeables, tot obviant els beneficis de crear un marc comú de treball. En conseqüència, les fonts i metodologia emprades varien segons els grups de treball, tot i tenir en ocasions punts en comú. Aquest fet dificulta la realització d'anàlisis comparades de les col·leccions i les diverses situacions, fins i tot en les fases prèvies del treball, impedeix una major fluïdesa i agilitat, que es podria produir si existís una coordinació metodològica i compartició de fonts entre els diversos projectes.

En aquest sentit, la Comissió d'Instruments Científics cerca trobar una solució a alguns d'aquests problemes, tot bastint un treball de recuperació, coordinació i informació de les iniciatives relacionades amb els projectes de rescat, estudi i difusió del patrimoni científic i esdevenir així un instrument útil per a la construcció d'una xarxa de col·leccions d'instruments científics antics.

Tot considerant que l'espai institucional que proporciona la Societat Catalana d'Història de la Ciència i de la Tècnica (SCHCT) és un lloc idoni per a superar aquesta situació, i atès que molts dels seus socis treballen en aquest àmbit, vam proposar la creació d'aquesta comissió dins de la SCHCT. El Consell Directiu de la SCHCT aprovà la creació d'aquesta comissió el maig de 2005, entesa com a iniciativa de confluència dels interessos dels socis i de coordinació i potenciació dels projectes de treball sobre el patrimoni científic en els territoris de llengua catalana.

Objectius de treball de la Comissió d'Instruments Científics

La finalitat principal del treball d'aquesta comissió consisteix a esdevenir un *servei* que pot interessar un grup divers de professionals relacionats amb la història, l'ensenyament i la museologia de la ciència.

Els objectius de treball de la Comissió estan relacionats amb la creació dels mitjans que permetin recuperar, conservar, estudiar i difondre la cultura material de la ciència, la tecnologia i la medicina contemporànies (segles XVIII-XX) dins les terres de parla i cultura catalanes:

a) Elaboració d'un informe sobre els projectes de recerca i conservació de les col·leccions d'instruments científics i mèdics existents als Països Catalans

- b) Desenvolupament d'un servei d'assessorament i suport a nous projectes de catalogació
- c) Coordinació i suport a les iniciatives per a l'obtenció de subvencions i ajuts
- d) Elaboració d'un catàleg col·lectiu d'instruments científics als Països Catalans
- e) Difusió de la informació recollida i de l'estat dels projectes desenvolupats
- f) Coordinació amb altres projectes de recuperació del patrimoni científic.
- g) Organització d'activitats de difusió i estudi del patrimoni científic
- h) Introducció del patrimoni científic en l'ensenyament de les ciències
- i) Integració dels treballs de la Comissió i dels projectes en un marc d'esforços semblants a Espanya i a Europa
- j) Implicació de les administracions públiques en la revaloració i preservació del patrimoni cultural.

Funcionament de la Comissió d'Instruments Científics

La Comissió d'Instruments Científics de la SCHCT està formada per un comitè operatiu de cinc persones que ha plantejat la qüestió i ha proposat aquestes accions. Aquesta comissió constitueix una plataforma de servei per als seus socis i, alhora, s'obre a tothom interessat en la recuperació, l'estudi i la difusió del patrimoni científic.

La manera d'accedir als treballs de la comissió es fa, de manera provisional, mitjançant el lloc web <http://www.uv.es/=comic>. La Comissió d'Instruments Científics de la SCHCT cerca l'adhesió de tots els interessats, la proposta d'iniciatives i la posada en comú d'idees a partir de la llista de correu electrònic cic@uv.es.